

Zonder mijn geloof kan ik de ellende in de wereld niet verdragen

ERIK BORGMAN

Christen Forum Limburg
Hasselt, 24 maart 2025

Wij zijn niet het centrum van de wereld

ERIK BORGMAN

Christen Forum Limburg
Hasselt, 24 maart 2025

Zincrisis als *kairos* voor het christendom

ERIK BORGMAN

Christen Forum Limburg
Hasselt, 24 maart 2025

Omgang met crisis: niet zo ...

... maar zo.

Ontvankelijke en geraakt,
ongeduldig en volhardend,
gedreven door pijn en hoop.

1. Een blik in de afgrond
van de crisis: vanwaar
het zinverlies?

Nominalisme &

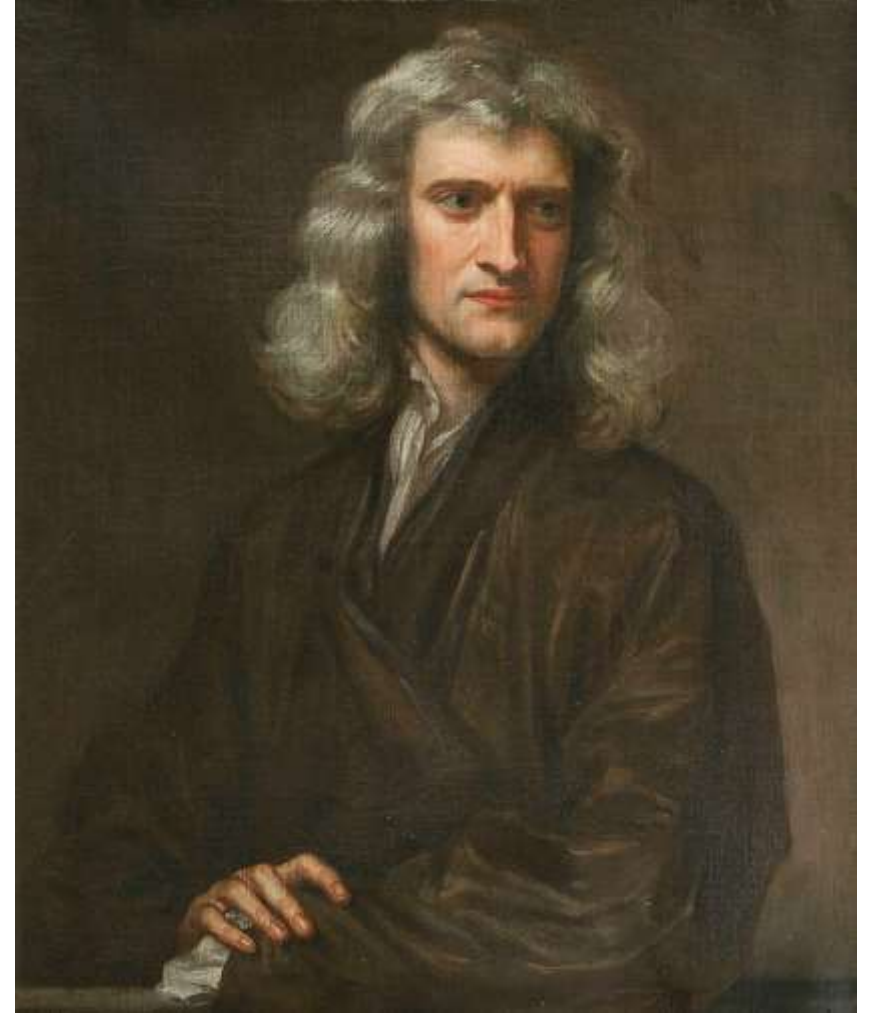
mechanisering

Duns Scotus (1265/66-1308)

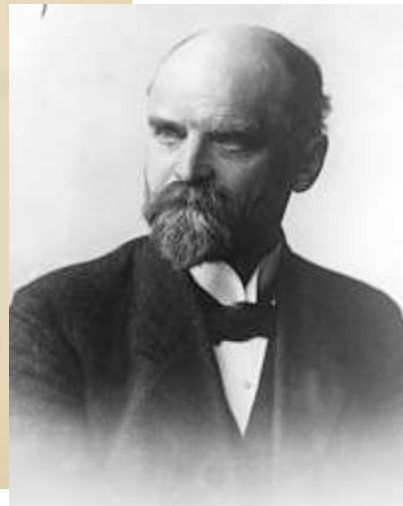
William of Ockham (c. 1287-1347)

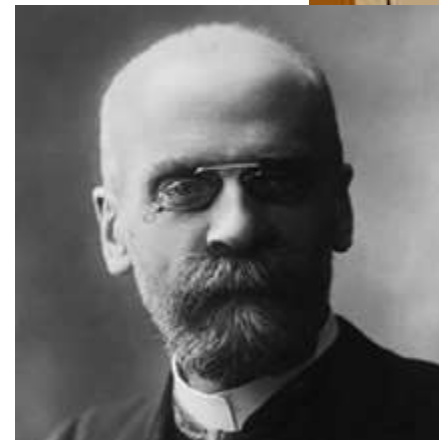
Isaac Newton (1643–1727)

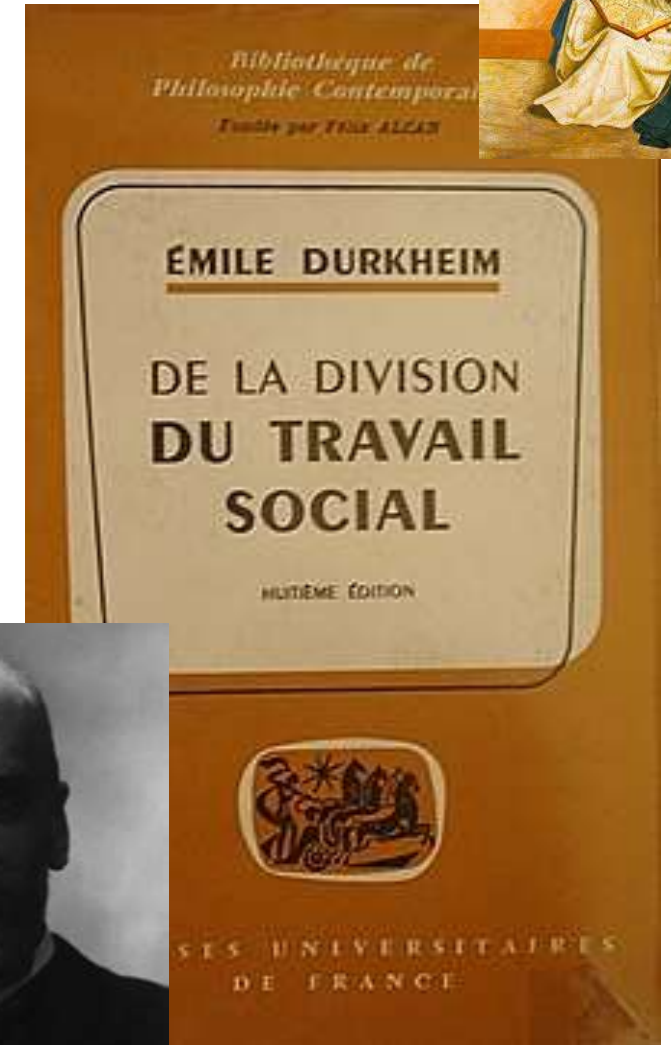
anonymisering en maatschappelijke arbeidsdeling

Ferdinand Tönnies
(1855-1936)

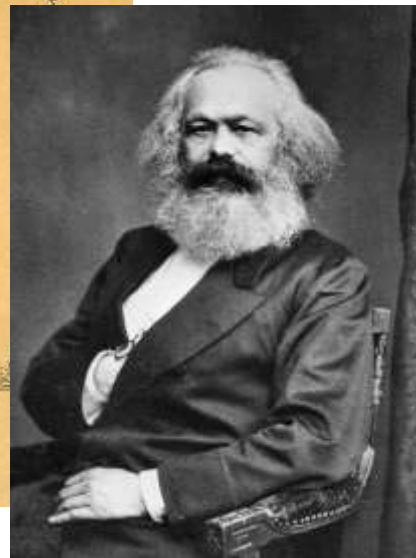

Émile Durkheim
(1858-1917)

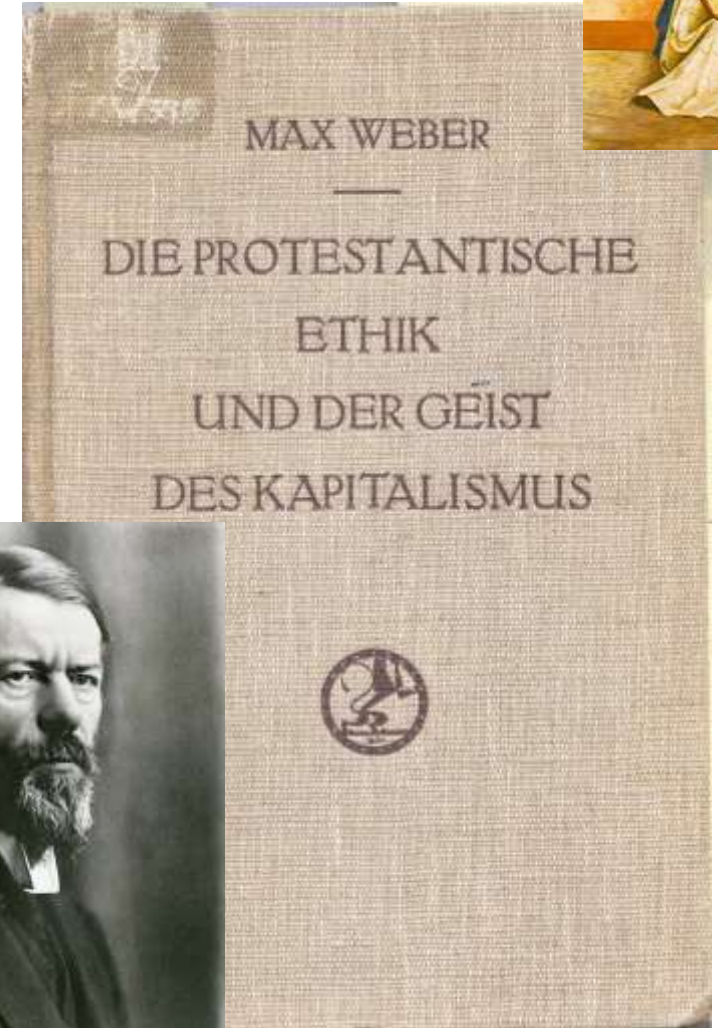

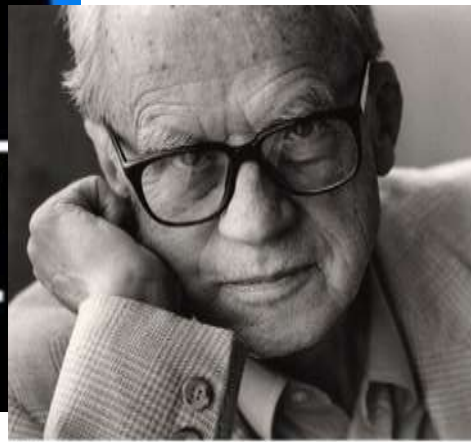
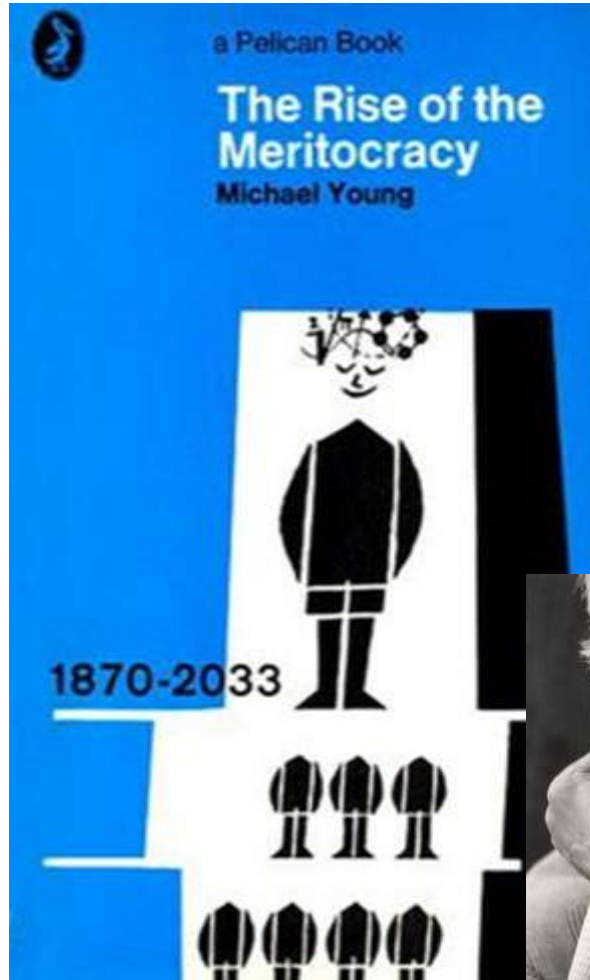
kapitalisme en doelrationaliteit

Karl Marx (1818- 1883)

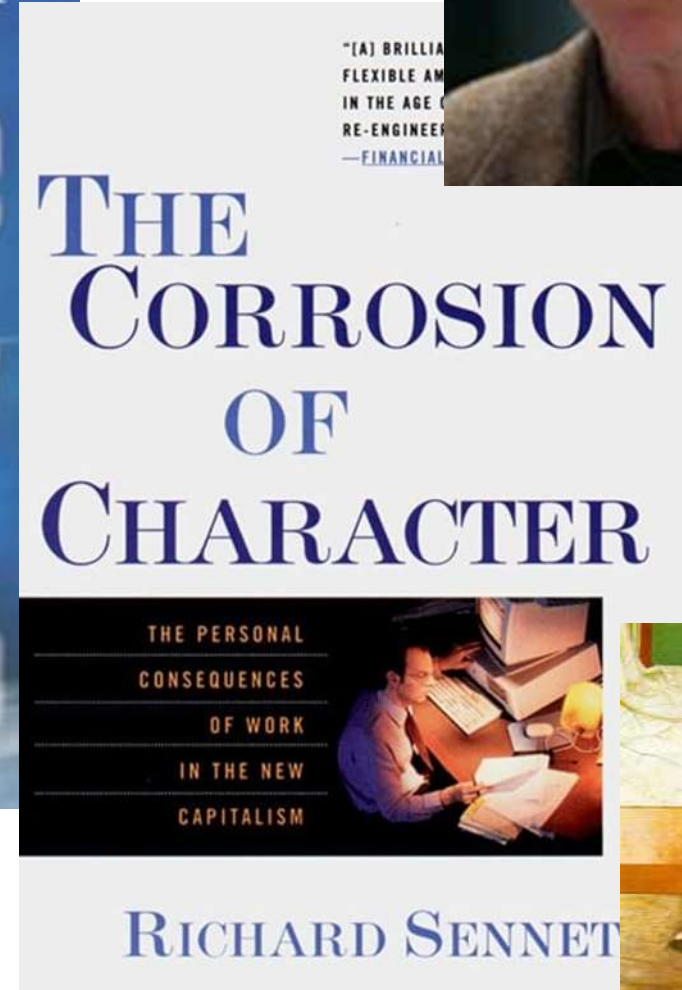
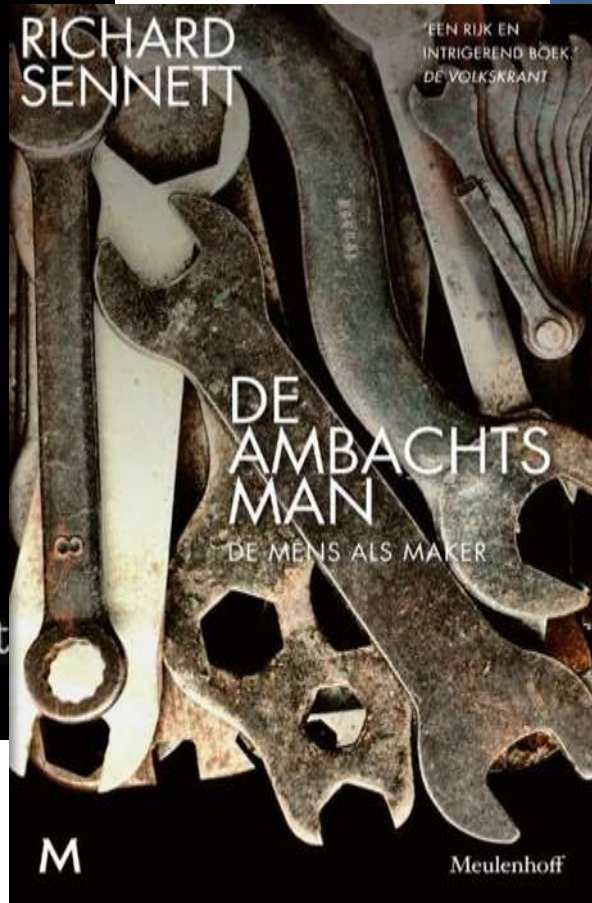
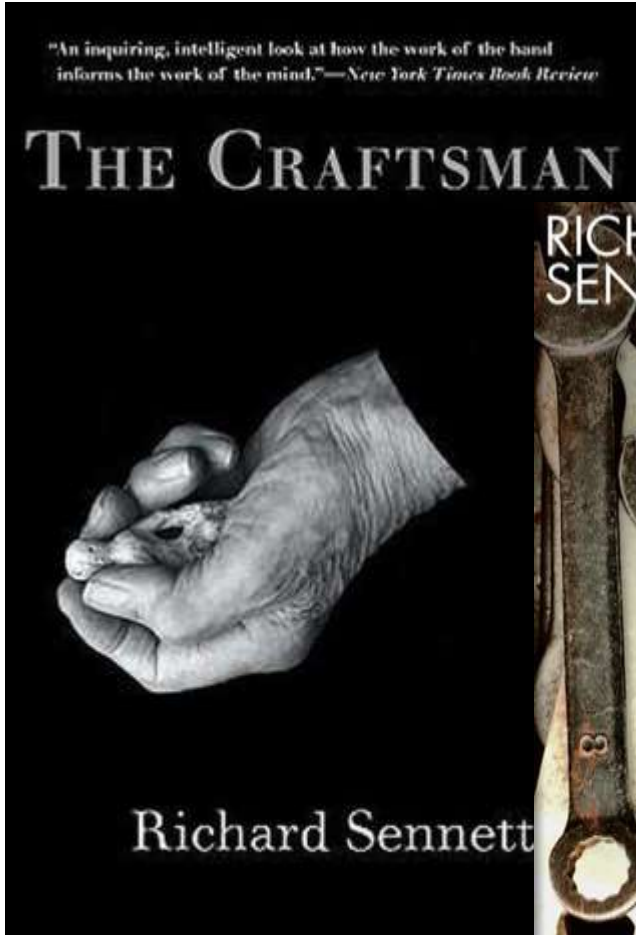
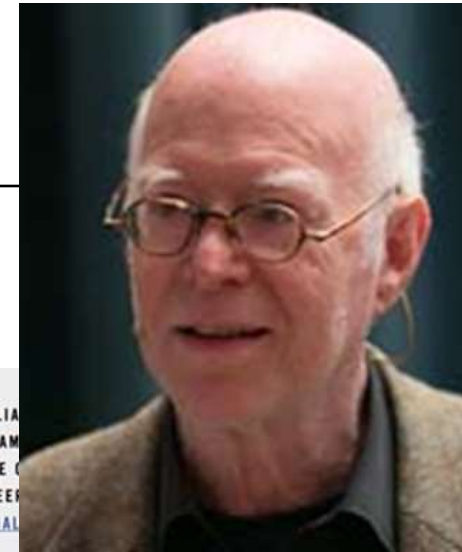

Max Weber (1864-1920)

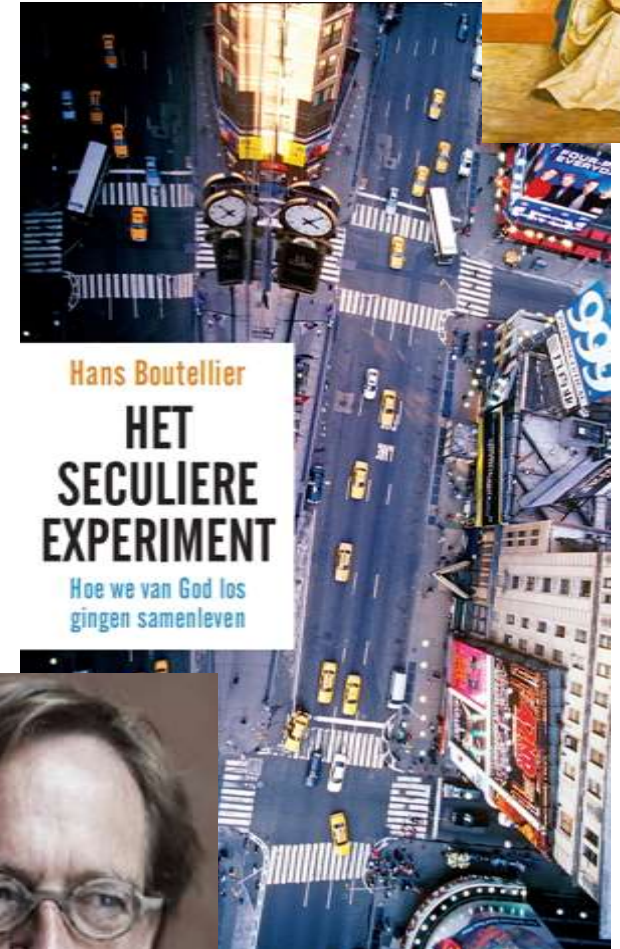
Michael Young
(1915-2002)

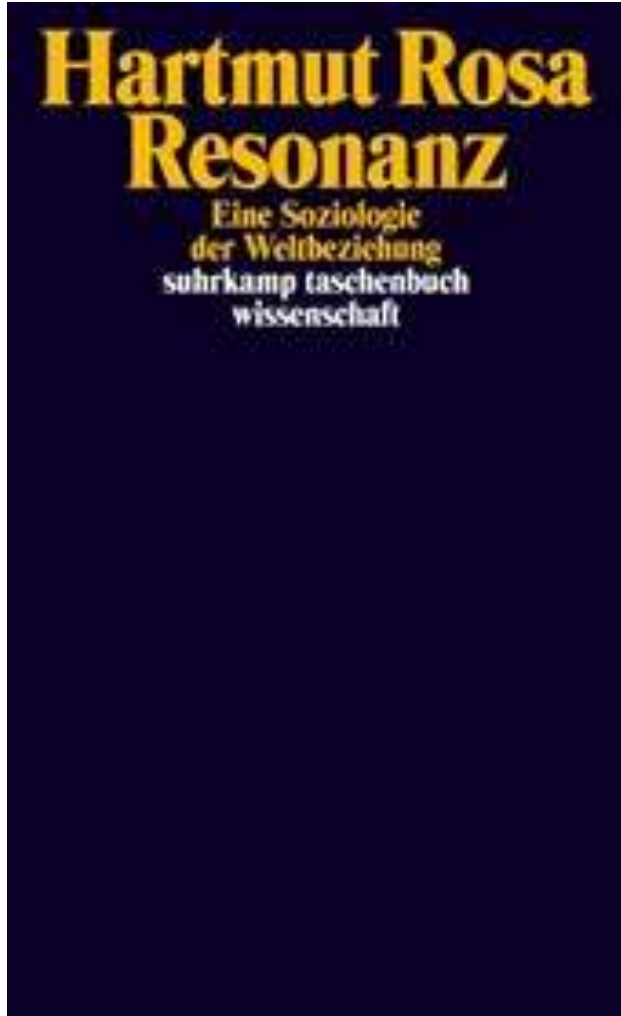
neoliberalisme: rijkdom
en maatschappelijk
succes als vanzelf-
sprekend levensdoel

seculier experiment en pragmacratie

geen hogere waarden of doelen, maar het voortbestaan van de samenleving als enige (gedeelde) inzet

versnelling en
het ideaal van
beschikbaarheid

De moderniteit is de tijd van de zingeving als compensatie van zinverlies:

- wetenschappelijke beheersbaarheid
- (intern)nationale ideologie
- toekomst van welvaart
- sociaal aanzien
- comfort en zekerheid
- een betekenisvol, want nuttig en druk leven
- tevredenheid met de eigen prestatie

→ **geloof, spiritualiteit en religieus leven kunnen niet de volgende poging zijn zinverlies te bestrijden**

2. Geloof, spiritualiteit en religieus leven in een situatie van zinverlies.

religieus leven kan niet de volgende poging zijn zinverlies te bestrijden

want:

- zinervaring of -beleving is een bijproduct van het ontvangen van zin, niet een te bereiken doelstelling
- zinverlies is geen probleem dat moet worden opgelost, maar een wond die moet genezen
- door vanuit het inzicht dat we leven van het mysterie dat niet zomaar beschikbaar is
- te laten resoneren wat er in het verlies spreekt (H. Rosa)
- we moeten het seculiere experiment opzeggen, dat alleen problemen en probleemoplossingen kent, om opnieuw te leren luisteren naar de Stem die klinkt in de leegte
- contemplatie en opnieuw daarin en vandaaruit leven en spreken als intrinsiek kritisch ten opzichte van de heersende cultuur

STEP
1

Admit
Powerlessness

UNIVERSITY

We admitted we were powerless over our addiction - that our lives had become unmanageable

STEP
2

Find Hope

Came to believe that a Power greater than ourselves could restore us to sanity

STEP
3

Surrender

Made a decision to turn our will and our lives over to the care of God as we understood God

12 STEPS

Wij moeten de stad vanuit een contemplatief standpunt herkennen, oftewel vanuit een standpunt van het geloof dat de God ontdekt die in haar huizen, in haar straten, op haar pleinen woont. De tegenwoordigheid van God begeleidt het oprechte zoeken van mensen en groeperingen om steun en zin voor hun leven te vinden. Hij leeft onder de burgers en bevordert de solidariteit, de broederlijkheid, het verlangen naar het goede, naar waarheid, naar gerechtigheid.

paus Franciscus,
Evangelii Gaudium (2013), no. 71

Als ervaring geen betekenisvolle plaats te hebben, is zinverlies een vorm van verbondenheid met de velen, die genegeerd worden om onze cultuur als zinvol te laten verschijnen

Gelukkig die verdriet hebben, want zij zullen getroost worden.

Gelukkig die zachtmoedig zijn, want zij zullen het land erven.

Gelukkig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

Gelukkig die barmhartig zijn, want zij zullen barmhartigheid ondervinden.

Gelukkig die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien.

Gelukkig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden.

Gelukkig die vervolgd worden vanwege de gerechtigheid, want hun behoort het koninkrijk der hemelen.

Gelukkig zijn jullie, als ze jullie uitschelden en vervolgen en je van allerlei kwaad betichten vanwege Mij.

Wees blij en juich, want in de hemel wacht jullie een rijke beloning. Zo hebben ze immers de profeten vóór jullie vervolgd.

Men leert alleen geloven in de volle wereldlijkheid van het leven. Wanneer men er volledig van heeft afgezien iets van zichzelf te maken [...] – en dit is wat ik wereldlijkheid noem, namelijk in de overvloed aan taken, vragen, successen en mislukkingen, ervaringen en perplexiteiten leven – dan wordt men volledig omarmd door God, neemt men niet langer het eigen lijden serieus, maar het lijden van de wereld, dan waakt men met Christus in Getsemane, en ik denk dat dat geloof is, dat is *metanoia* (bekering), en zo wordt je een mens, een christen.

Dietrich Bonhoeffer, *Widerstand und Ergebung*,
(brief geschreven 21 juli 1944).

Jezus ging de tempel binnen en begon **de kooplui te verjagen.**

Hij zei tegen hen: ‘

Er staat geschreven: Mijn huis zal **een huis van gebed** zijn,
maar u hebt er **een rovershol** van gemaakt.’

Dagelijks gaf Hij in de tempel **onderricht.**

De hogepriesters en de schriftgeleerden **wilden Hem uit de weg ruimen,**
evenals de leiders van het volk.

Maar ze vonden niets wat ze konden doen,
want heel het volk hing aan zijn lippen.

de kooplui tegenover een huis van gebed

→ **bezitten tegenover hoopvol en vertrouwensvol verlangen**

een rovershol tegenover onderricht door Jezus

→ **stelen tegenover geschonken krijgen**

onder bedreiging uit de weg geruimd te worden

→ noodzaak om steeds weer te **worden bevrijd van bezits- en veroveringsdrang**

bezitten tegenover hoopvol en vertrouwensvol verlangen

- Schriften en traditie als toeging tot zin en betekenis vanuit de zinloosheid en dus niet als op te leggen zin en betekenis
- belang van de Psalmen en het getijdengebed voor de mogelijkheid vertrouwensvol te leven van wat gegeven wordt

Overland to the Islands – 1958

Let's go — much as that dog goes
[...]
Under his feet
rock and mud, his imagination, sniffing,
engaged in its perceptions — dancing
edgeways, there's nothing
the dog disdains on his way,
nevertheless he
keeps moving, changing
pace and approach but
not direction — “every step an arrival.”

Denise Levertov
(1923-1997)

Laten we gaan – zoals die hond gaat
[...] Onder zijn voeten
rots en modder, zijn verbeelding, snuivend,
bezig met zijn waarnemingen – dansend
op de rand, er is niets
dat de hond afwijst op zijn weg,
toch blijft hij
in beweging, verandert
tempo en richting maar
niet de koers – ‘elke stap is een aankomst’.

stelen tegenover geschonken krijgen

- 'Wie zijn leven wil redden, zal het verliezen, en wie zijn leven verliest omwille van de Blijde Boodschap, zal het redden' (Mc 8,35; vgl. Mt 10,39; 16,25; Lc. 9,24; 17,33; Joh. 12,25)
- centraliteit van Goede Week en Pasen
- geen zin- en betekenisvol leven zonder doorgang door lijden en sterven (William James (1842-1910): *twice born*)

Vertel me wat het verschil is
tussen hopen en wachten
want mijn hart snapt het niet.
Het snijdt zich voortdurend aan het glas van het wachten
Het verdwaalt voortdurend in de mist van de hoop.

Anna Kamieńska
1920-1986

noodzaak om steeds weer te worden **bevrijd van bezits- en veroveringsdrang**

- sporen van (ver)twijfel(ing) zijn geen probleem, maar voorkomen dat geloof te zeker wordt en het niet verzoende lijden wordt vergeten
 - belang van de (vooral Paulijnse) boodschap dat geloof uit genade is: ‘Dezelfde God die gezegd heeft: ‘Uit de duisternis zal licht schijnen’, heeft zijn licht laten schijnen in ons hart om de kennis te laten stralen van zijn heerlijkheid, die ligt over het gelaat van Jezus Christus’
- 2 Korintiërs 4,6.
- geloof smoort verdriet en verlangen niet, maar wakkert ze aan en geeft het een zinvolle plaats – blijvend belang van het vraaggebed

3. Coda

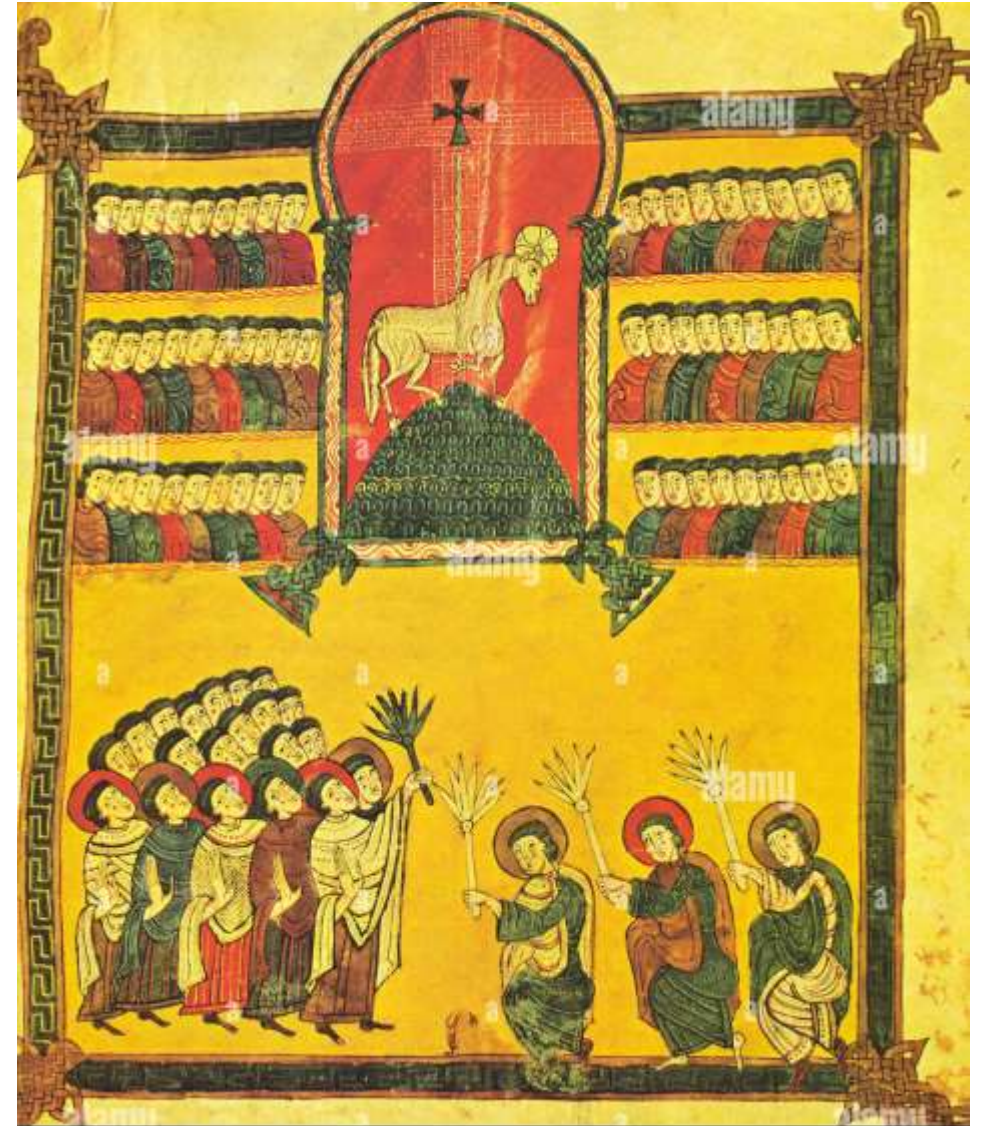
Ik ben niet doof
ik zei gewoon tegen de wereld:
zet je gestoorde muziek een tijdje uit.

Ilya Kaminsky *Dovenrepubliek*

Weer keek ik, en zie, daar stond het Lam op de berg Sion, en met Hem honderdvierenveertigduizend. Die droegen zijn naam en de naam van zijn Vader op hun voorhoofd geschreven. En **ik hoorde uit de hemel een geluid...** En het geluid dat ik hoorde, was de klank van citerspelers die op hun citers speelden. En **zij zongen een nieuw lied**, staande voor de troon en voor de vier dieren en de oudsten. **En niemand kon het lied leren dan alleen de honderdvierenveertigduizend vrijgekochten** van de aarde. [...] Zij zijn vrijgekocht als de eerstelingen van de mensheid, voor God en het Lam. En in hun mond is geen leugen gevonden: zij zijn zonder smet.

Openbaring 14,1-3.4b-5

God gaf [Dominicus] de bijzondere gave om te huilen om zondaars, vertrapt en verdrukten; hun lijden dragend in het diepste heiligdom van zijn mededogen, kwamen zijn innerlijke emoties naar buiten via de uitgang van zijn ogen.

Jordanus van Saksen (1180-1237),
Libellus de Principiis Ordinis Praedicatorum

